

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Qvæst. 1. An detur actus moralis indiffere[n]s.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

peccatum externum superadderet malitiam interno & actus bonus externus bonitatem actui bono interno in sensu controuerso: ergo potest fieri, quod ita sit: sed si potest fieri, debet dici, quod de facto ita sit, quia alias non deberet præcipi confessio peccatorum externorum ut iam dixi: ergo.

36. *Obiicies primo, Voluntas*, inquit, Apostolus 2. Cor. 8. *prompta est secundum id quod habet accepta, non secundum id, quod non habet*: quo in loco Paulus exhortans ad eleemosynas docet minus dantem cum maior facultas non sit, tantum habere præmii ac meriti quantum, qui dat multum, sed hoc non esset verum, nisi conclusio esset falsa: ergo.

Respondeo negando Paulum docere, quod prætenditur in maiori, sed solum vult, quod nemo obligetur ad faciendum, quod non potest, & quod voluntas prompta ac cupida benefaciendi, seu largiendi eleemosynas seu alia faciendi habebit præmii suum, & non carebit præmio ex eo, quod non ad sit facultas, quæ explicatio est facilis, & iuxta Chrysost. eodem loco: sed inde non sequitur, quod quis simul cum voluntate æq; prompta etiam facit plura opera externa, non magis mereatur.

37. *Obiicies secundo, August. 1. de lib. arb. cap. 3. Si cui etiam*, inquit, *non contingat facultas concubandi cum coniuge aliena, plenum tamen aliquo modo sit, id cum cupere, & si potestas detur facturum esse, non minus reus est, quam si in facto deprehenderetur*. Item in ep. ad Deo gratias: *in voluntate bona metitur bonus bona facta, & in voluntate mala metitur malus mala facta, & in ea metitur ei miseria*.

Respondeo primum locum intelligendum sicut ipsemet August. intelligit alterum similem locum Iacobi secundo. Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus, quantum scilicet ad damnationem incurrendam & perdendam gratiam; non quantum ad hoc, quod æque grauiter peccaret ac si omnes leges violaret.

Iuxta hoc explicari posset etiam secundus locus, qui tamen reuera non videtur esse ad propositum villo modo; nam sensus manifestus est, quod qui habet voluntatem bonam & opera ab ea procedentia, ratione voluntatis bonæ præmiabitur, quatenus scilicet non præmiaretur nisi esset talis voluntas, quamuis illa sola non sufficeret ad tantum præmium; quantum correspondet illi simul cum bono opere externo.

Iuxta, quod explicari possunt reliquæ autoritates

38. *Obiicies tertio, Actus externus non habet distinctam libertatem ab interno*: ergo nec bonitatem, quia hæc fundatur in libertate.

Respondeo negando consequentiam, quia possent duæ bonitates fundari supra eandem libertatem.

Dices non esse maiorem rationem asserendi vnicam libertatem in externo & interno, quam vnicam bonitatem: ergo si vnum admittitur, alterum admitti debet.

Respondeo supposito antecedenti obiectionis, negando antecedens huius replicæ, & ratio disparitatis est defumenda ex fundamentis huius conclusionis & sententiæ asserenti eandem esse libertatem vtriusque actus.

Obiicies quarto, sequeretur quod ex duobus hominibus æque intendentibus mortem alterius & ipsi etiam cum eo animo vulnerantibus, grauius peccaret, qui fortuito vulnerauit vulnere, ex quo secuta est mors: sed hoc videtur absurdum, quia alias verteretur laudi alicui ac vituperio aliquid quod mere esset casuale ac fortuitum ac à seipso totaliter independens.

Respondeo negando sequelam, quia quod vulnus sit lethale ex quo capite solum est grauius physice, non est in potestate ipsius ut suppono: actus autem externus talis aut talis, quoad substantiam est in potestate volentis, & propterea potest esse bonus moraliter aut malus.

DISPUTATIO XXVI. DE ACTV MALO, ET INDIFFERENTI.

QUONIAM quo melius cognoscitur natura actus mali & indifferentis, eo facilius cognosci poterit, quisnam sit actus bonus; talis enim est quicumque moralis, qui non erit malus, nec indifferentis; & quia etiam vterque huiusmodi actus est species actus moralis ut sic; & mali sunt impedimenta beatitudinis, dependentia à nostra libertate, non poterit dubitari, quin agere de illis spectet ad hunc tractatum, coniungo autem vtriusque tractationem in eadem disputatione, quia vna tantum quaestio proponi solet de actu indifferenti; de quo propterea etiam prius agam, & ut facilius declarari possit natura actus mali.

QVÆSTIO I.

An detur actus indifferens moralis.

1. **C**ertum est, dari posse actum indifferentem etiam internū volūtatis, qui scilicet neq; bonus sit neq; malus ob defectum libertatis; talis enim esset omnis ille, qui à solo Deo produceretur in voluntate, merè passivè se habente, & si qui alii essent, ad quos necessitaretur voluntas: vnde de illis non quaeritur hic, sed de actibus moralibus ac liberis, an scilicet tales dentur, qui nec sint boni nec mali: quam difficultatem examinaui in meo commentario ad dist. 41. n. 6. vnde huc transferam, quæ necessaria sunt brevius, & si poterō clarius.

CONCLUSIO I.

2. *Possunt dari actus morales indifferentes, quoad speciem ac individuum, considerato non solum obiecto, sed omnibus circumstantiis, ex opinione probabili quam eliciens haberet de tali indifferentia*. Hæc est recentiorum communiter contra Medinam, Salam, Montefinum, Lorciam.

*Probat*ur: si actus aliquis appareret probabiliter bonus, quamuis reuera esset malus, bene moraliter eliceretur, & si actus appareret probabiliter malus, qui reuera esset bonus, male eliceretur: ergo si actus apparet Scotistæ verbi gratia, sequenti sententiam probabilem sui doctoris, esse indifferens moraliter ex omni capite, erit actus indifferens: neque enim erit bonus, cum non appareat bonitas; neque malus, cum non appareat malitia.

CONCLUSIO II.

3. *Potest dari actus ex obiecto indifferens cum plenissima deliberatione & aduertentia ex se, & natura sua independenter à recurſu ad sequelam opinionis probabilis*. Hæc est Doctoris supra cum suis & Thomistis etiam, qui propterea concedunt actus quoad speciem posse esse indifferentes, quamuis non possint esse tales quoad individuum; quia si eliciantur in individuo, putant necessario ad futuram aliquam circumstantiam, qua fiant vel bona, vel mala.

*Probat*ur autem: quia obiecta aliquarum actionum possunt esse indifferentia, hoc est nec bona, nec mala, ut tollere fusticam, sputare, comedere aliquid non offendens ob delectationem: ergo & actiones circa illa versatæ erunt indifferentes ex obiecto.

Dices: obiecta illa debere esse aliquo modo bona, quia, ut communiter supponitur ab iis, qui tenent hanc conclusionem, voluntas non potest velle nisi bonum aliqua bonitate: ergo non possunt esse actus vlli indifferentes ex obiecto.

Respondeo distinguendo consequens: absque aliqua bonitate vel malitia, concedo; absque bonitate honesta, aut malitia ipsi opposita, nego consequentiam.

Proba

Probatio autem intendit, quod obiecta aliqua sint ex se considerata secundum rationem aliquam, secundum quam possint appeti aut reici, secundum quam rationem sint indifferentes, quoad bonitatem honestam & malitiam inhonestam ita, ut neutram participant.

Confirmatur, quia quando volumus ambulare ob delectationem aliquam non offendentem, nec prohibitam, non est necesse ut consideremus ambulationem, ut dignam aut indignam naturam rationalem.

4. *Obijcies*: bonum & malum priuative opponuntur: ergo quodlibet obiectum debet esse vel bonum vel malum, & consequenter falsa conclusio.

Respondeo distinguendo antecedens, quantum ad hoc, quod obiectum bonum sit priuatum malitia; & malum bonitate; concedo antecedens; quantum ad hoc, quod quodlibet obiectum secundum quamcumque rationem propositum debeat apparere vel bonum vel malum, nego antecedens & consequentiam.

Obijci etiam solet auctoritas Scoti 2. d. 7. q. 1. num. 11. ob quam Montepilosus putat hanc conclusionem esse contra ipsum. Sed quod fallatur ipse, & quomodo intelligendus sit Scotus patet ex commentario meo num. 9. & quia res est auctoritatis, nolo hic idem repetere.

CONCLUSIO III.

Potest dari actus in indiuiduo, qui neque ex obiecto aut circumstantia ulla habeat esse bonus aut malus moraliter, bonitate honesta aut malitia inhonesta.

Hæc est Doctoris cum suis & aliis pluribus, quos citat & sequuntur Valsq. disp. 52. & Auersta 9. 18. contra Thomistas cōmuniter.

Probat ex S. Hieronymo Epistola ad Augustinum, quæ est inter huius undecima. *Bonum*, inquit, est continentia, malum luxuria, inter circumque ambulare, capitis naribus purgamenta proicere &c. quæ etiam videtur expresse sententia S. Greg. Naz. oratione 3. contra Iulianum.

Probat ratione, quia ut quis operetur bene, debet non solum videre esse aliquam bonitatem ex obiecto aut circumstantiis in actione aut obiecto eius, sed etiam eam intendere directe, ut patet ex dictis; & ut male agat debet videre aliquam malitiam ex obiecto aut circumstantia aliqua & si non videat bonitatem, ac eam intendat, actus non erit bonus, similiter si non videat malitiam, actus non erit malus: sed potest quis hic & nunc operari, quin videat malitiam esse in actu, aut etiam quin videat bonitatem, aut si eam videat, quin eam intendat: ergo operatio tunc erit indifferens in indiuiduo, hoc est nec bona nec mala bonitate aut malitia, de qua loquimur.

Confirmatur specialiter contra Thomistas, quia potest elicere operationem circa obiectum in quo non videt, nec bonitatem nec malitiam, ergo potest etiam operari cum circumstantiis omnibus, in quibus non videt bonitatem aut malitiam, quia reuera non est maior ratio de vno, quam de altero.

6. *Dices* cum Sala, Medina & Lotca, non posse hominem elicere operationem, quæ non sit utilis vel iucunda naturæ: sed hoc sufficit ad honestatem, quando non adest circumstantia mala; & si hæc adest, erit mala: ergo non potest habere operationem in indiuiduo, quæ non sit bona aut mala.

Contra primo, quia si hæc doctrina esset vera, non posset habere actum indifferentem ex obiecto, nam non potest versari circa obiectum, quod non sit vel iucundum vel utile, & consequenter si hoc sufficiat ad honestatem actus necessario erit bonus ex obiecto, si non ad sit circumstantia mala, & si hæc ad sit erit mala: ergo nequit habere actum indifferentem ex obiecto.

Contra secundo, quia bonitas honesta distinguitur à bonitate delectabili & utili: ergo non sufficit bonitas iucunda, aut utilis naturæ præcise, nisi ulterius sit honesta, ac nisi præterea proponatur ac intendatur.

Probat tertio, infirmando fundamentum præcipuum aduersariorum: si aliquid impediret, maxime quia teneremur semper ordinare omnem actionem nostram ad finem alicuius virtutis: si sic autem ordinaretur, & non ad esset circumstantia mala, actio esset bona, & si non ordinaretur sic, aut afficeretur aliqua circumstantia mala, actus

esset malus: sed hoc non impedit: ergo vera est conclusio.

Probat minor, quia quamuis esset talis obligatio, non tamen esset necessarium, quod semper proponeretur, & si non proponatur, non potest obligare, nec actus erit malus ex eo, quod non ordinetur. Adde falsum esse, quod sit talis obligatio, ut latius in Commentario: sed hoc sufficit; & deinde quamuis esset, certe non esset nisi iuris positiui, quod posset non esse absolute: ergo saltem tum hoc fundamentum nihil valet.

7. *Obijcies primo*: Aug. 2. de peccatorum merit. & remiss. c. 18. *Mirum*, inquit, est, si voluntas possit in medio quodam consistere, ut nec bona sit nec mala; aut enim iustum diligimus & bona est, aut iustum non diligimus, & mala est: quis autem dubitet dicere voluntatem non diligentem iustitiam, non modo esse malam, sed pessimam voluntatem? ergo non datur actus in indiuiduo indifferens, quia eum exercendo, nec bona esset nec mala, & per eum voluntas non diligeret iustum & consequenter secundum Augustinum non solum mala; sed pessima esset.

Respondeo Augustinum posse intelligi de voluntate cui proponeretur iustum cum obligatione ipsum persequendi, tunc enim non posset esse in statu medio, sed si prosequeretur ipsum, esset bona; si nolleret, esset mala ac pessima, quia rea culpa mortalis: hoc autem non præiudicat conclusioni, quæ non loquitur in tali casu, sed in eo, quo aut non proponeretur iustum omnino, aut non proponeretur cum obligatione prosequendi, & tunc quamuis voluntas non prosequeretur, non esset nec mala, nec pessima; Quod autem non loquatur Aug. in sensu conclusionis patet manifeste, quia certum est q. voluntas possit esse in statu medio sine actu, quo fieret bona aut pessima; quia quando peccat venialiter, licet non prosequatur iustum, non est pessima voluntas ab illo peccato, ut manifestum est. Posset etiam intelligi de voluntate bona aut mala habitualiter ita, ut velit dicere, quod non possit esse in statu medio quia prosequatur iustum habitualiter aut actualiter, vel non prosequatur iustum altero ex illis modis: sicut non prosequitur, quando est in statu mortalis peccati, nam nunquam est in statu medio inter utrumque; hunc statum, quia semper est aut in statu gratiæ & tunc prosequitur iustum, ad quod tenetur, vel actualiter vel habitualiter, & ipsa consequenter est bona simpliciter, quia est in statu salutis; aut in statu mortalis peccati & tunc non prosequitur iustum, quod tenetur & est mala simpliciter ac pessima.

8. *Obijcies secundo*: De omni verbo otioso reddent homines rationem in die iudicii, Matth. 5. ergo omne verbum otiosum est malum: sed hoc non esset verum si daretur actus indifferens, quia nullus esse posset potius talis, quam quo vellet aliquis loqui aliquod verbum otiosum.

Respondeo primo, negando consequentiam quia debemus etiam in illa die reddere rationem de factis ipsis bonis ut patet ex Symbolo Athanasii. *Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddunt rationem de factis propriis rationem & qui bona egerunt ibunt in vitam æternam; qui vero mala in ignem æternum.*

Respondeo secundo, negando etiam consequentiam, quia non loquitur ibi de omni qualicunque verbo otioso seu non bono, sed de verbo malo quod scilicet mendax est, & calumniam habet, ut exponit Chrys. Theophil. & Arumenius; vel quod infert nocumentum ad finem aliquem friuolum parui momenti aut utilitatis, nam huiusmodi verbum est otiosum cum omni proprietate; non vero verbum indifferens, non ferens nocumentum, sed prolatum ob aliquam innoxiam voluptatem. Unde reuera hic locus Matthæi non est ad propositum.

Hinc sequitur posse dari actus morales indifferentes in ratione meriti, qui scilicet non sint nec meritorij nec demeritorij, quia ad meritum requiritur bonitas, ad demeritum malitia: ergo si detur actus moralis nec bonus nec malus, dabitur actus moralis, qui nec sit meritorius, nec demeritorius. Quod si etiam non possit dari actus indifferens in genere moris, adhuc posset dari actus indifferens in ratione meriti aut demeriti; quia actus bonus peccatoris non est, nec meritorius nec demeritorius: non meritorius quidem de condigno, de quo merito loquor

quia ad hoc meritum requiritur status gratiae; nec demeritorius, quia ad hunc requiritur malitia. Sed hæc consideratio de merito non spectat huc.

QVÆSTIO II.

Quid sit actus moralis malus.

Quid est actus malus. 9. *Supposita declaratione actus boni, & indifferentis* non videtur difficile describere actum malum ut sic, erit enim actus quicumque moralis siue positivus & formalis; siue negatiuus ac interpretatiuus (qualis esset omissio pura mala) qui indecet naturam rationalem. Quinam autem sint huiusmodi, ex natura eorum recte considerata, vel ex terminis vel ex fide, aut discursu aliquo desumendum est, & tales sunt sine dubio omnes actus, quos de facto vocamus vitiosos, & hoc cognoscere est, quod præcipue spectat ad utilitatem practicam, in ordine scilicet ad vitandos actus malos. Sed speculativi suo more examinare solent, in quoniam consistat ratio formalis actus mali, seu à quo habeat formaliter esse malus, quæ difficultas, quamvis posset proponi de actu malo moraliter, ut sic, comprehendere tam, qui est malus mortaliter, quam qui est malus venialiter; tamen claritatis maioris gratia examinabo ipsū per se de actu malo mortaliter, seu de peccato mortali actuali, & ex resolutione facile erit scire, quid dicendum sit de peccato veniali, ac actu malo ut sic communi utriusque.

Aduerto autem: in quocumque peccato mortali siue commissionis, siue omissionis interuenire actū ipsū siue formalem, siue interpretatiuum, qui dicitur peccatū mortale. Secundo priuationē seu negationē rectitudinis virtuosæ, neque enim est rectus aut virtuosus. Tertio difformitatem ad legem, quæ prohibetur; & ad rectā rationē, quæ proponit, quod non deberet elici; & ad naturā rationālē, cui indecens est elicere ipsum. Quarto libertatem sine qua non esset actus mortalis, nec consequenter malus mortaliter. Quinto meritum pœnæ æternæ sensus & damni. Sexto priuationem gratiæ sanctificantis, ac consequenter amicitiae cum Deo, ac filiationis adoptiuae. Septimo diminutionem habitus, virtutis, si præcessit, præsertim si peccatum sit commissionis, seu actus positivus, & hinc occasionem sumperunt Authores ad varios dicendi modos, quibusdam asserentibus, quod ratio formalis peccati consistat in vno ex iam dictis; aliis, quod in alio; aliis quod non in vno vno, sed in pluribus simul.

CONCLUSIO I.

Ratio for- 10. *Ratio formalis peccati non consistit in negatione* vlla antecedenti actum peccaminosum. Hæc est contra quemdam Modernum, qui excogitavit nouum modum dicendi, asserens rationem formalem peccati consistere in negatione libera omnium impedimentorum actus, inter quæ impedimenta ponit ipsammet non existentiam actus peccaminosi, & quoniam quando est huiusmodi negatio, necessario debet esse actus, propterea illam negationem determinationem liberam voluntatis ad actum malum, & putat actum habere esse malū formaliter ab illa negatione, tanquam à ratione formali.

Probatur primo, quia quamvis daretur huiusmodi negatio antecedens, quæ esset determinatio ad actū malum, non tamen ab ea deberet dici actus esse malus formaliter: ergo Probatur antecedens primo, quia actus bonus non dicitur esse bonus ab vlla determinatione præuia, quæ determinatur voluntas ad ipsum: ergo nec actus malus habet esse formaliter malus ab vlla determinatione anteriori, tanquam à ratione formali.

Probatur secundo idem antecedens, quia in ipso actū est aliqua ratio, ob quam sit malus, distincta ab illa determinatione anteriori, qualiscumque sit: nam aliās ipsa determinatio non esset mala, nec actus consequenter esset ab illa malus; nec est possibile intelligere, cur aut quomodo illa determinatio sit mala, nisi quia intelligitur ipsemet actus esse malus ex alio capite quam ex illa.

11. *Probatur secundo conclusio,* quia si determinatio libera voluntatis ad actum malum consisteret in huiusmodi negatione, & hæc esset malitia actus, etiam determinatio libera ad actum bonum consisteret in negatione, & hæc esset bonitas formalis actus: sed hoc est falsum etiam secundum aduersarium, qui bene negat cum omnibus actum bonum, quatalem, dicere formaliter negationem aut priuationem.

Probatur sequela maioris, quia ideo consisteret determinatio ad actum malum in tali negatione, quia potest haberi & ea posita absque vlla alia actus libere ponitur; & ideo est malitia, quia sine ea actus non esset malus, & ea posita est malus necessario: sed si illa haberi potest, potest etiam haberi negatio omnium impedimentorum actus boni, & ea posita ponetur absque vlla alia determinatione, & actus erit bonus, qualis non erit sine illa.

Dices: disparē esse rationem quia determinatio, quæ est ad malum, est mala, & propterea debet esse negatio; quæ vero est ad bonum est bona, & propterea debet esse positivum.

Contra: quia determinatio ad actum positivum malū est bona physice, quamvis sit mala moraliter, sicut & ipsemet actus malus: ergo habet sufficientē bonitatem ut sit quid positivum & consequenter nulla est disparitas data.

Contra secundo, quia posset esse bona, quamvis esset negatio; nam hoc ipso, quo esset determinatio ad actum bonum, quamvis esset negatio, esset bona, omni modo, quo requiritur, quod sit bona.

Confirmatur hoc: quādo dicis, quod determinatio ad actū bonū sit bona, aut hoc intelligis de bonitate positiua intrinseca, & tū manifeste petis principium, aut loqueris de bonitate, quæ consistet in hoc, quod esset determinata ad bonū, & hæc haberet, quāvis esset negatio.

Probatur tertio conclusio, quia non potest voluntas habere ante odium malum verbi gratia, negationem omnium impedimentorum eius, nisi habeat negationē non existentiae ipsius; nam non existentia odii est maximum impedimentum ipsius, quod & fatetur ipsemet aduersarius, sed illa negatio nequit dari ante odium: ergo.

Probatur minor, quia non potest tolli non existentia odii, nisi per ipsum odium, quia alias daretur pura negatio negationis contra manifestam veritatem & omnes bonos authores.

Respondet Aduersarius omissionem puram amoris boni & odii mali, quam ipse supponit nobiscum possibilem, esse indiuisibilem, eamque tolli non solum per amorem & odium: sed per quemcumque modum affixum amoris & odio, siue priuationem siue negatiuum: sicut mors hominis non solum tollit hominem, sed omnem priuationem ipsi affixam: & sicut non solum lux perfecta, sed minus perfecta ac vmbrosa tollit tenebras; vnde, inquit, negatio existentiae odii non solum tollitur per odium, sed per determinationem ad ipsum, quamvis illa determinatio sit negatio.

Contra: quia licet per determinationem ad odium tolleretur non existentia odii (quod tamen est falsum formaliter loquendo, licet posset admitti in sensu principiativo) tamen impossibile est, quod illa determinatio, per quam tollitur, sit negatio: quia quamvis per negationem subiecti tollatur omnis etiam priuatio posita in ipso, quia omnis talis inuoluit subiectum & nequit esse absque ipso; tamen impossibile est, quod à subiecto existente tollatur vna negatio per alteram.

Confirmatur, quia impossibile est tollere negationem visus nisi per visum, nec Deus ipse potest tollere negationem hominis per aliam negationem: ergo nec potest tolli à voluntate negatio existentiae odii per aliam vllam negationem, per quam non tollitur ipsa voluntas.

Confirmatur secundo, quia non datur negatio non hominis antecedens omne positivum, per quam tollatur non homo; nec negatio non albedinis in subiecto, antecedens omne positivum, per quam tollatur nō albedo: ergo idē dicendum in proposito. Plures alias rationes proposui in Commentario meo ad dist. 35. secundi num. 24. & sequenda.

Finis